

OPTIONAL SUBJECTS IN THE ROMANIAN SCHOOL: PARENTS' OPINIONS

DISCIPLINELE OPȚIONALE ÎN ȘCOALA ROMÂNEASCĂ: OPINII ALE PĂRINȚILOR

Luminița CATANĂ, Mădălina ANGELUȘIU

Journal of Pedagogy, 2018 (2), 189 - 209

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2018.2/189>

The online version of this article can be found at: <http://revped.ise.ro/category/2018-en/>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Published by:

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<http://www.ise.ro/>

Further information about *Revista de Pedagogie* – *Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/the-writer-guide-2/>

DISCIPLINELE OP IONALE ÎN COALA ROMÂNEASC : OPINII ALE P RIN ILOR

Lumini a Catan *
M d lina Angelu iu**

Institutul de tiin e ale Educa iei
Bucure ti, România
luminita.catana@ise.ro
madalina.angelusiu@ise.ro

Rezumat

Sunt mai mult de dou decenii de când colile din România se bucur de autonomie privind oferta curricular . Modul în care sunt propuse i selectate ast zi disciplinele op ionale de c tre beneficiari, precum i modalitatea de desf urare la clas , reflect experien ele particulare ale colilor acumulate în ace ti ani, privind elaborarea i avizarea disciplinelor op ionale. Exist mai multe studii care eviden iaz aprecierile elevilor i ale profesorilor cu privire la disciplinele op ionale; articolul de fa î i propune îns s sublinieze percep iile p rin ilor care au copii în gimnaziu, despre calitatea op ionalelor i despre procesul de elaborare i avizare a acestora. Opiniile p rin ilor devin importante din perspectiva implic rii lor în educa ia propriilor copii, mai ales pe durata studiilor gimnaziale.

Cuvinte-cheie: Autonomie colar , curriculum la decizia colii, discipline op ionale, percep ii ale p rin ilor.

Abstract

There are more than two decades since the Romanian schools have autonomy on optional school subjects. The way these optional subjects are proposed today reflects the schools' experience, accumulated during this period, regarding their elaboration and approval. There are several studies highlighting how these optional subjects are evaluated by students and teachers; this paper aims to complete the picture and to emphasize the perceptions of the parents having

* Cercet tor tiin ific dr., Institutul de tiin e ale Educa iei, Bucure ti, România.

** Cercet tor tiin ific, Institutul de tiin e ale Educa iei, Bucure ti, România.

children in gymnasium, regarding the optional school subjects, as components of the curriculum at the school's decision. The parents' opinions become important from the perspective of their involvement in the formal education of their children.

Keywords: *Curriculum at the school's decision, optional school subjects, parents' perceptions, school autonomy.*

1. Introducere

Curriculumul la decizia colii (notat prescurtat CD) poate fi definit ca „un ansamblu de procese educative i de experien e de înv are oferite de coal , articulate în cadrul unor discipline diferite de cele din trunchiul comun” (Mândru , 2009, p. 5).

Conform Legii Educa iei Na ionale nr. 1/2011, art. 65(5), „curriculumul la decizia colii se constituie atât din pachete disciplinare op ionale oferitate la nivel na ional, regional i local, cât i din pachete disciplinare op ionale oferitate la nivelul unit ii de învânt. Consiliul de administra ie al unit ii de învânt, în urma consult rii elevilor, p rin ilor i pe baza resurselor disponibile, stabile te curriculumul la decizia colii”.

Ulterior, a fost elaborat *Metodologia privind elaborarea i aprobarea curriculumului colar – planuri-cadru de învânt i programe colare* (anex la Ordinul ministrului educa iei na ionale nr. 3593/18.06.2014), în care se precizeaz c atât curriculumul la decizia colii (CD) i curriculumul în dezvoltare local (CDL) „reprezint oferta educa ional propus de coal , în concordan cu nevoile i interesele de înv are ale elevilor, cu specificul colii i cu nevoile comunit ii locale/partenerilor economici” (art. 2. lit. g.). În aceea i metodologie sunt men ionate etapele parcurse în elaborarea/aprobarea unui CD (la art.17).

Bugetul de timp alocat disciplinelor op ionale, dup cum rezult din actualele planuri-cadru de învânt, reprezint doar o mic parte din num rul total de ore alocate unei clase, respectiv 1-3 ore din totalul de 26-28 ore în clasa a V-a, 1-3 ore din 26-30 ore în clasa a VI-a, 1-3 ore din 31-33 ore în clasa a VII-a i 1-4 ore din 31-34 ore în clasa a VIII-a.

Pentru o instituție colară, posibilitatea de a propune discipline opționale personalizate reprezintă o ansă de a adapta curriculumul la particularitățile și aspirațiile elevilor și, dar înseamnă și asumarea unor decizii curriculare luate în mod democratic, prin implicarea persoanelor direct interesate: comunitate, părinți, elevi și profesori. Puterea colii derivă din libertatea oferită de planurile-cadru de a decide asupra unui segment din curriculumul colar și de a genera astfel diverse trasee personalizate de învățare. Deși filosofia care stă în spatele opționalităților este bine conturată, dezvoltarea acestei zone curriculare a înregistrat diverse fluctuații de-a lungul timpului, pe măsură ce colile au acumulat experiențe pozitive sau negative. Ca urmare a aprecierilor privind aceste discipline și a rezultatelor obținute de elevii participanți la aceste cursuri, oferta s-a modificat în timp, astfel că unele discipline și-au schimbat structura sau modalitatea de abordare a cunoașterii, în timp ce la alte discipline s-a renunțat complet, fiind înlocuite cu altele.

La nivel declarativ, după 1998, anul oficializării opționalităților, acestea reprezentau de fapt o inovație de vârf și o provocare pentru colii. Toate colile erau invitate să iasă din modul lor obișnuit de funcționare și să devină mai dinamice și mai responsabile în privința ofertei de educație, iar profesorii – mai creativi. La început a fost constatat o oarecare inerție a colilor, o tendință de a limita numărul de opționalități sau, uneori, de a le clona, indiferent de anul de studiu, fără evidența unui progres la nivel de competențe de la un an la altul (de exemplu, în cazul disciplinelor care urmăreau utilizarea calculatorului). De asemenea, a existat și tentația unor colii de a prelua în mod automat opționalitățile aprobate la nivel central, tentație care se manifestă și în prezent.

La nivel managerial, situația respectiv putea fi explicată prin dorința conducerii colii de a avea stabilitate, inclusiv la nivelul ofertei disciplinare, în plin proces de reforme în învățământ, dar și prin teama că redirecționarea unei părți din timpul și efortul profesorilor pentru elaborarea materialelor necesare aprobării acestor discipline ar fi dus la supraîncărcarea acestora, cu efecte nedorite asupra calității altor activități didactice; în general, în condițiile unei concurențe reale între colii, „stabilitatea instituțională garantează maximum de randament la un moment dat, iar orice schimbare duce automat la scăderea eficienței, cel puțin în pânse se formează noi obișnuințe” (Brickell, 1974, p. 502). S-a remarcat faptul că, într-un sistem relativ stabil,

cum este în cazul unei coli, inițiativa personală și inovațiile curriculare au fost încă sunt mai greu acceptate, deoarece „cea mai mare parte a energiei disponibile se cheltuiește pentru executarea unor operații curente și pentru menținerea relațiilor din interiorul sistemului. Frațiunea de energie care rămâne pentru problemele de diagnosticare, de planificare, de inovare, de schimbare și de dezvoltare, este astfel – cel mai adesea – foarte redus” (Miles, 1964, p. 443).

2. Locul disciplinelor opționale în oferta curriculară a colii

Învățământul obligatoriu este construit în România, ca de altfel în toate țările europene, pe baza sistemului european de competențe-cheie, sistem care ar trebui să asigure un fundament solid pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Deși competențele-cheie conțin elemente transdisciplinare, realizarea de punți între diverse teorii disciplinare sau între elementele teoretice dintr-o disciplină și aplicarea acestora în rezolvarea problemelor practice se realizează încă timid la nivelul planificării și aplicării la clasă, din două cauze majore:

- a) dificultatea identificării și dezvoltării temelor cu potențial interdisciplinar;
- b) formarea inițială a profesorilor, care este monodisciplinară.

De fapt, cele două aspecte sunt interconectate, iar principalul factor limitativ este însăși limitarea expertizei profesorilor. Deoarece disciplinele obligatorii sunt, cu unele excepții, discipline fundamentale ale cunoașterii umane (așa cum este cazul matematicii, fizicii, chimiei, biologiei etc.), efortul profesorilor a fost îndreptat, în principal, către rafinarea ofertei de activități de învățare, prin includerea în orele de trunchi comun a unor activități transdisciplinare sau a unor aplicații practice, cotidiene, înscrise într-o tematică dată. Există însă și discipline care, prin natura lor, propun abordări integrate, multidisciplinare mai complexe. De exemplu, programa *Matematica și explorarea mediului*, pentru clasa pregătitoare, clasa I și a II-a, acumulează competențe din mai multe domenii; *Geografia* este un alt exemplu de disciplină care este construită ca o sinteză între științele naturii și științele sociale și de aceea oferă o viziune integrată asupra realității; *Științele naturii*, în clasele a III-a și a IV-a, constituie o disciplină obligatorie care integrează

competențe specifice fizicii, botanicii, zoologiei. Acestea discipline menționate dispun de „abordări supradisciplinare și interdisciplinare care îmbină metode de investigație din diverse discipline ale naturii” (Catan & Mândru, 2011, p. 94).

Cu toate aceste exemple, rămân deschise discuții privind modalitățile concrete de a conecta cunoștințele din diverse domenii într-o ofertă consistentă de situații de învățare, care să favorizeze anumite transferuri de cunoștințe și metode, în vederea rezolvării de probleme mai complexe. Abordările interdisciplinare sau cele integrate „nu conduc la renunțarea la disciplinele tradiționale, ci la modalități mai practice de organizare curriculară” (Potolea, 2012, p. 27). Ca modalități de abordare a interdisciplinarității, pedagogii menționează cel mai adesea metoda proiectelor, colare sau aplicarea unor cunoștințe în situații cotidiene. Situația este similară cu cea înregistrată în altele, în care se caută încă modalități moderne de organizare curriculară.

Revizuirile recente ale programelor colare din trunchiul comun constrâng colile la revizuirea curriculumului la decizia colii. Inovațiile curriculare sunt necesare și sunt impuse de nevoia de a realiza un echilibru între disciplinele obligatorii și cele opționale, pe baza *principiului îmbinării abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinare*. Acest principiu de elaborare a ofertei educaționale a dus la decizia de reducere a numărului de ore destinate trunchiului comun, comparativ cu planurile cadru anterioare și la alocarea unor ore suplimentare din programul săptămânal al elevilor, pentru disciplinele opționale.

Pentru unii specialiști în educație, abordarea integrată rămâne încă o întrebare de osmoz curricular, deoarece „presupune interdisciplinaritate nu numai la nivelul conținuturilor, ci și al întregii experiențe de predare-învățare” (Căranu, 2003, p. 94.); alii specialiști afirmă existența mai multor niveluri de integrare curriculară: multidisciplinar, pluridisciplinar, interdisciplinar sau transdisciplinar (Potolea, 2012, p. 168). O clasificare frecvent utilizată a opționalităților, inclusiv la nivelul documentelor curriculare oficiale, a fost: opțional la nivel de disciplină, opțional la nivel de arie, respectiv, opțional între arii curriculare (Mândru, pp. 14-15).

Construcția unui CD poate fi realizată pornind de la identificarea unor conexiuni interdisciplinare sau printr-un parcurs invers, pornind de la experiențele extrașcolare ale elevului, caz în care disciplina va fi centrată pe explorarea unor situații problematice din viața de zi cu zi, pe realizarea unor proiecte personale sau pe realizarea unor produse. Psihologul american Howard E. Gardner este de părere că aceste discipline opționale pot fi astfel construite încât să servească „drept puncte de plecare pentru înțelegerea unor întrebări mai serioase despre lume” (Gardner, 2005, p. 169). Indiferent de modul de elaborare, de structură, de deprinderile sau de atitudinile pe care le dezvoltă, disciplinele opționale ar trebui să fie liantul curricular între disciplinele obligatorii, prin intermediul lor fiind susținută structura complexă a sistemului european de competențe-cheie. Gardner a subliniat limitele educației disciplinare, arătând că fiecare disciplină propune doar o perspectivă pentru o temă dată: „educația nu poate pune la dispoziția fiecărui elev câte o pereche de ochelari pentru fiecare caz [adică pentru fiecare disciplină]; chiar am putea spune că suntem sortiți ecului dac încercăm să transformăm fiecare elev într-un istoric, biolog sau un compozitor de muzică clasică. [...] educația are succes dac îi face pe elevi să vadă cum apare lumea în ochii unor indivizi care poartă ochelari foarte diferiți” (Gardner, 2005, p. 169).

Modalitatea de construire a opționalelor pornind de la experiențele cotidiene ale elevilor este preferată, de exemplu, în Marea Britanie. În această țară sunt propuse puține discipline obligatorii și există chiar o sugestie explicită de a completa oferta colii cu discipline care acoperă anumite nevoi cotidiene ale elevului sau ale comunității din care acesta face parte, precum: educație personală și socială; educație civică; o limbă străină (la alegere); educație sexuală; educație și orientare profesională, după clasa a IX-a (Department for Education, 2011).

3. Finalitățile disciplinelor opționale din gimnaziu

În România, la finalul ciclului gimnazial, un absolvent trebuie să dețină competențe-cheie la un nivel funcțional (Institutul de Științe ale Educației, 2016, p. 7). Acest nivel descrie o dezvoltare armonioasă a elevului în funcție de cinci dimensiuni ale dezvoltării umane, definite în document prin: dezvoltare cognitivă și socioemoțională, internalizarea normelor și valorilor, autocunoașterea

îi reflexie, autonomie în învățare și creativitate. Aceste perspective pot constitui, de fapt, cinci direcții de elaborare a unor opțiuni care pot să completeze aspecte insuficient formate în cadrul disciplinelor obligatorii. De exemplu, la categoria „creativitate” poate fi înscris un curs de general de tehnici de gândire și expresie creativă sau un curs care dezvoltă creativitatea într-un singur domeniu (de exemplu, un curs de creație literară, un curs de matematică bazat pe metode euristice, un curs de TIC cu metode colaborative pentru creații muzicale etc.).

Este cazul să amintim că, în prezent, sunt în uz câteva discipline opționale interdisciplinare, aprobate la nivel central, care pot fi preluate la nivel de coală (câteva exemple: *Joc și mișcare* pentru clasele I și II-a; *Matematica și științele în societatea cunoașterii*; *Pregătirea pentru viață!* pentru învățământul primar; *Educație pentru sănătate*; *Lecturi și abilități de viață*, pentru învățământul primar și gimnazial; *Științele*, destinate profilului umanist, filologie sau unor specialități din profilul vocațional). Cunoașterea acestor programe este utilă, nu numai pentru că ele sunt exemple de opțiuni deja aprobate, dar și pentru că au la bază construcții curriculare coerente, care pot fi luate ca exemple de către profesori.

O poveste mai veche privind modul în care apreciază un profesor utilitatea competențelor, poate fi și astăzi un exemplu de reflexie pentru profesorul modern (Cociu, 2012). Povestea ne îndeamnă să ne imaginăm un inspector care vede în curtea unei coli o moară de apă care zdrobește grâul, un teasc pentru ulei și alte asemenea obiecte lucrate de un elev pasionat de tehnologie, toate acestea funcționând. Cu toate aceste realizări personale care dezvoltă calitățile elevului respectiv pentru aplicarea în practică a fizicii și a tehnologiei, elevul respectiv are cea mai mică notă la fizică. Elevul utilizează cu succes principiile fizicii și cunoștințele tehnologice, dar într-un mod intuitiv sau pe baza unor analogii cu ceea ce a observat anterior la alte mașinării, deși nu cunoaște elementele teoretice predate la clasă. Profesorul de fizică este întrebat cum își explică notele modeste ale acestui elev la fizică. Răspunsul profesorului în privința elevului genial a fost că „nu-i nici o mirare, deoarece, se știe, elevul inventator răspunde slab la lecție. Talentul său nu privește specialitatea mea [fizică] atât de direct, cât îl privește pe profesorul de lucru manual” (după Cociu, T., p. 13). Povestea este despre cum sunt și astăzi privite disciplinele colare, inclusiv cele fundamentale, în

legătură cu finalitățile propuse, respectiv izolat și fără a se avea în vedere utilitatea lor practică. Astfel, competențele asociate unei discipline au o arie de cuprindere mai vastă, iar aplicarea achizițiilor în viața de zi cu zi reprezintă, de fapt, nivelul cel mai ridicat de manifestare a unei competențe disciplinare. Această capacitate de a utiliza ceea ce cunoaștem, când avem nevoie, reprezintă în fapt semnificația competențelor, dincolo de definițiile din documentele oficiale.

Astfel de activități practice s-ar încadra foarte bine în orice program de trunchi comun sau disciplină opțională, mai ales în disciplinele din aria *Matematică și științele naturii* sau la *Tehnologii*, la gimnaziu, unde este accentuată viziunea de abordare intuitiv-creativă a cunoașterii.

4. Procesul de propunere, selecție și aprobare a disciplinelor opționale

Opțiunile reprezintă, pe de-o parte, o ansă pentru elevi de a propune și alege anumite discipline care corespund mai bine intereselor lor de cunoaștere și, pe de altă parte, oferă profesorului oportunitatea de a organiza mai bine învățarea elevilor, de a predă altfel, de a aborda competențele și conținuturile care nu sunt vizate de disciplinele de trunchi comun sau de a evalua elevii folosind și alte metode decât cele clasice.

Acest proces de propunere a opțiunilor, care ar trebui să îi implice activ pe elevi, este limitat la experiențele lor anterioare și acesta poate fi principalul motiv pentru care profesorii colii sunt, de regulă, cei care propun listele cu discipline opționale.

Efectele benefice sau, dimpotrivă, efectele nedorite care apar datorită includerii opțiunilor în orarul elevilor din învățământul obligatoriu au fost în urmărea subiecte de discuție între profesori și elevi. Recent, într-un sondaj de opinie (Balica & Fartușnic, 2018) au fost evidențiate percepțiile generale ale profesorilor care predau în coliile licee, cu privire la disciplinele opționale derulate în colile de unde provin.

Referitor la propunerea acestor discipline, profesorii sunt de p rere c exist limite impuse de preg tirea lor ini ial i continu , dar i limite datorate timpului de care dispun pentru realizarea documenta iei, programei i materialelor necesare, de i temele respective reflect în mare m sur preocup ri i pasiuni dezvoltate în timp. Exist op ionale dorite în coli, dar pentru care profesorii au nevoie de cursuri de perfec ionare, mai ales pentru anumite domenii noi, de vârf (alt aspect delicat fiind costul unei astfel de form ri, care poate fi greu de suportat de c tre un profesor).

Procesul de avizare la nivelul unor structuri colare (consiliu profesoral, inspectorat colar, consiliu de administra ie) este, în opinia unor profesori, anevoios i implic mult efort din partea unui profesor. Unii profesori nu au cuno tin ele necesare pentru a elabora documentele necesare unui CD , de i au experien didactic în domeniul respectiv, iar aceasta poate fi o explica ie rezonabil pentru s r cirea ofertei curriculare. Ca urmare a acestei situa ii, elevii i p rin ii au, în unele coli, mai pu ine posibilit i de a alege un curs op ional. Mai mult decât atât, aceste discipline op ionale se aplic unei întregi clase de elevi, nu se organizeaz pe grupe de interese, a a c deseori coala impune de fapt elevilor aceste op ionale. Uneori acestea sunt v zute i ca o modalitate de a completa normele didactice ale profesorilor.

Unii profesori aduc în discu ie slaba dotare material a colilor, lipsa aparaturii de laborator f când anevoioas sau chiar imposibil desf urarea activit ilor din cadrul unor discipline op ionale cu un caracter aplicativ mai amplu. Experimentele i lucr rile practice sunt realizate numai în colile care dispun de laboratoare i de materialele necesare i numai în m sura în care aceste activit i se pot încadra în timpul pe care îl au profesorii la dispozi ie. De aici rezult i tendin a unor profesori de a exclude experimentele i lucr rile de laborator, care ar contribui la formarea deprinderilor practice ale elevilor, atât din disciplinele obligatorii, cât i din cele op ionale.

5. Metodologia cercet rii

Scopul acestei cercet ri a fost de a pune în eviden percep iile p rin ilor, ca beneficiari secundari ai educa iei obligatorii, cu privire la disciplinele op ionale dintr-o coal .

Primul obiectiv a fost clarificarea motivelor pentru care sunt propuse aceste op ionale. Teoretic, un op ional ar trebui prezentat elevilor i p rin ilor în cadrul unei edin e comune, în care s fie subliniat importan a sa pentru formarea armonioas a personalit ii elevilor i structura disciplinei respective.

Al doilea obiectiv a vizat colectarea i interpretarea opiniilor p rin ilor privind selectarea disciplinelor op ionale din coal , respectiv identificarea celor mai importan i factori care intervin în aceste alegeri. O ipotez legat de acest obiectiv a fost c , de obicei, acestea sunt propuse pe baza unor liste elaborate de c tre profesori i selectate de p rin i în grab , în cadrul unor edin e care au loc în fiecare an, votul p rin ilor fiind determinant.

Cel de-al treilea obiectiv a vizat identificarea i analizarea aprecierilor p rin ilor privind utilitatea acestor op ionale, exprimate pe baza unor experien e particulare.

Metoda utilizat pentru a colecta opiniile p rin ilor a fost *ancheta pe baz de chestionar*. Cercetarea a fost realizat în perioada martie-mai 2018, pe un e antion de 160 de persoane având copii în înv mântul gimnazial (clasele V-VIII). Chestionarul administrat a inclus 10 itemi, dintre care 6 itemi de tip obiectiv, un item semiobiectiv i 3 itemi subiectivi. Toate persoanele din e antion au oferit r spunsuri valide pentru fiecare item.

Evaluarea r spunsurilor s-a f cut pe baza unei scale Likert în 5 trepte. Tendin ele centrale ale opiniilor p rin ilor au fost determinate prin calcularea *mediilor* valorilor numerice alocate r spunsurilor, iar ca indicatori sintetici ai varia iei r spunsurilor au fost utiliza i *abaterea standard* (abaterea medie p tratic), respectiv *coeficientul de varia ie*, cu ajutorul c rora s-a stabilit gradul de omogenitate al r spunsurilor, respectiv a fost verificat dac tendin a central rezultat din calculul mediei este sau nu reprezentativ pentru e antion. M surarea gradului de leg tur dintre diferite variabile s-a f cut cu ajutorul *coeficientului de corela ie a lui Pearson*, iar interdependen a dintre variabilele respective a fost descris matematic printr-o *ecua ie de regresie liniar* .

Limitele acestei cercet ri sunt date, în principal, de constituirea e antionului de p rin i care au r spuns la chestionar. Chestionarul a fost aplicat într-un num r relativ restrâns de coli din mediul urban i, de aceea, rezultatele

obinute pot fi extrapolate numai pentru acest mediu, neavând certitudinea c ele pot fi reg site i în mediul rural. De i cei mai mul i dintre responden i nu sunt speciali ti în elaborarea curriculumului, aprecierile lor pot constitui un ajutor valoros pentru ajustarea criteriilor de calitate referitoare la disciplinele op ionale.

6. Rezultatele ob inute

6.1. Scopul op ionalelor, în viziunea p rin ilor

Opiniile p rin ilor nu difer mult de cele exprimate de c tre profesori în studiile opinionale recente, men ionate în acest material. Scopul pentru care sunt propuse aceste op ionale, în viziunea p rin ilor, este de a adapta educa ia formal a elevului la interesele de moment sau de perspectiv ale acestuia. În general, aceste discipline op ionale ar trebui s dezbat teme mai complexe decât cele din trunchiul comun, s integreze informa ii, algoritmi, scheme de lucru etc. din mai multe discipline fundamentale i s contribuie astfel la construirea cunoa terii elevului, la dezvoltarea armonioas a acestuia i la conectarea teoriilor disciplinare cu via a de zi cu zi. De aceea, sunt necesare, a a cum sus ine un p rinte, „sondaje efectuate din timp în rândul p rin ilor i al copiilor pentru identificarea dorin ei acestora privind diversificarea domeniilor de înv are; identificarea lacunelor în programele colare, în materiile cuprinse în curriculumul colar, astfel încât s se acopere nevoile de aplicabilitate practic , de corelare interdisciplinar , de ie ire activ a copiilor din mediul de înv are teoretic , c tre cel practic; dezvoltarea unor discipline care s stimuleze originalitatea copiilor i nevoia lor de a se remarca prin ini iativ i implicare atât personal , cât i la nivelul unor echipe de proiect” (opinia unui p rinte).

Aceste discipline ar trebui elaborate astfel încât s dezvolte anumite deprinderi intelectuale i motiva ia pentru înv are ale elevilor afla i la nivelul înv mântului gimnazial: „ar trebui ca materiile op ionale s exploateze capacitatea copiilor de a re ine lucruri noi i interesante. Din acest motiv, aceste op ionale ar trebui alese astfel încât s îi atrag pe copii i s îi fac s î i doreasc s afle cât mai mult” (opinia unui p rinte).

Referitor la scopul op ionalelor: mediile r spunsurilor sunt, în general, apropiate de mediana intervalului valoric, diferen ele existente ierarhizând totu i opiniile p rin ilor, în timp ce coeficien ii de varia ie (situa i între 30.67% i 42.22%) demonstreaz o omogenitate destul de bun a r spunsurilor (a se vedea tabelul nr. 1).

Opinia cel mai des exprimat de p rin ii responden i este c o disciplin op ional trebuie s r spund unor interese exprimate de majoritatea elevilor (media valoric este 3.58, apropiat de alegerea „în mare m sur ”, diferen ele de opinie fiind m surate printr-o abatere standard de 1.10); urmeaz , în aceast ierarhie, opiniile conform c ora un op ional ar trebui s interconecteze disciplinele obligatorii studiate sau elementele teoretice cu via a cotidian , prin intermediul unor teme mai complexe, respectiv s contribuie la formarea armonioas a personalit ii elevului (ambele variante având o medie de 3.40). Urm toarele alegeri ale p rin ilor au fost acelea care afirmau ca scopul pentru care este propus un op ional ar trebui s fie acela de a stimula motiva ia pentru studiu (3.38), respectiv de a demonstra valen e practice mai puternice decât disciplinele obligatorii (3.28), ambele variante fiind caracterizate prin alegerea „în m sur medie”.

Oarecum surprinz tor, p rin ii par s admit faptul c o disciplin op ional ar putea fi menit , uneori, s completeze norma didactic a unui profesor (cu o medie de 2.90, apropiat valoric de varianta „în m sur medie”, dar având un coeficient de varia ie de 42.22%, ceea ce demonstreaz c r spunsurile au fost mai diversificate, comparativ cu alte variante).

Cu toate c num rul p rin ilor cu copii în clasa a VIII-a, din cadrul e antionului, a fost mai redus (sub 25% din totalul p rin ilor participan i la studiu), media r spunsurilor care consider c scopul op ionalelor este de a preg ti elevii pentru test rile na ionale este foarte apropiat de mediana intervalului valoric, ceea ce reflect ideea c disciplinele op ionale pot sprijini preg tirea pentru aceste examene na ionale, înc din clasa a V-a (în m sur medie).

Tabelul nr. 1. Scopul disciplinelor op ionale din coal

Scopul pentru care este propus op ionalul trebuie s fie:	Deloc (1)	În mic m sur (2)	În m sur medie (3)	În mare m sur (4)	În foarte mare m sur (5)	Media	Abaterea standard	Coef. de varia ie
1. de a r spunde unor interese exprimate de majoritatea elevilor	5.00%	12.50%	22.50%	40.00%	20.00%	3.58	1.10	30.67%
2. de a interconecta disciplinele obligatorii studiate sau elementele teoretice cu via a cotidian	5.00%	17.50%	30.00%	27.50%	20.00%	3.40	1.14	33.51%
3. de a contribui la formarea armonioas a personalit ii elevului	5.00%	15.00%	35.00%	25.00%	20.00%	3.40	1.12	32.85%
4. de a stimula motiva ia elevilor pentru studiu	7.50%	15.00%	27.50%	32.50%	17.50%	3.38	1.16	34.33%
5. de a avea valen e practice mai puternice decât disciplinele obligatorii	7.50%	22.50%	22.50%	30.00%	17.50%	3.28	1.21	36.88%
6. preg tirea pentru test rile na ionale	12.50%	22.50%	27.50%	30.00%	7.50%	2.98	1.15	38.80%
7. completarea unor norme didactice	13.75%	27.50%	25.00%	22.50%	11.25%	2.90	1.22	42.22%

6. 2. Opiniile p rin ilor despre oferta colii privind disciplinele op ionale

P rin ii sunt de p rere c disciplinele op ionale sunt, în general, preluate de la un an la altul, în cadrul aceleia i coli sau sunt preluate din oferta na ional a op ionalelor deja aprobate (media r spunsurilor referitoare la reluarea anual a op ionalelor a fost 3.73, iar cea privind preluarea lor din oferta central a fost 3.51, ambele fiind apropiate de varianta „în mare m sur ”, cu mici varia ii ale r spunsurilor). Multe discipline op ionale sunt preluate într-o coal de la un an la altul, pe baza unui feedback pozitiv de la promo iile anterioare;

de asemenea, op ionalele preluate din oferta na ional sunt considerate a fi bune, deoarece au fost deja testate.

Tabelul nr. 2. Realizarea sau preluarea disciplinelor op ionale din coal

În general, disciplinele op ionale:	Deloc (1)	În mic m sur (2)	În m sur medie (3)	În mare m sur (4)	În foarte mare m sur (5)	Media	Abaterea standard	Coef. de varia ie
1. sunt preluate de la un an la altul, mai ales cele care au avut succes	2.50%	10.00%	25.00%	37.50%	25.00%	3.73	1.03	27.59%
2. sunt preluate, în mare parte, din oferta na ional	2.50%	12.50%	40.00%	25.00%	20.00%	3.51	1.00	28.61%
3. sunt realizate de unul sau mai mul i profesori care exceleaz în unele domenii	10.00%	12.50%	30.00%	42.50%	5.00%	3.20	1.06	33.03%
4. sunt elaborate pentru a completa norme didactice	12.50%	20.00%	32.50%	30.00%	5.00%	2.95	1.10	37.21%

Coeficien ii de varia ie ob inu i pentru acest item au valori cuprinse între 27.59% i 37.21%, ceea ce indic un grad acceptabil de omogenitate a seriilor numerice ob inute, respectiv faptul c mediile calculate sunt reprezentative pentru tendin ele centrale ale r spunsurilor.

6.3. Opiniile p rin ilor despre modalit ile de selec ie a op ionalelor în coal

Selec ia op ionalelor se face în fiecare an colar prin vot, din oferta disponibil care este prezentat în liste de oferte pentru fiecare clas (media de 4.55 dintr-un maximum de 5 arat c p rin ii au această opinie „în foarte mare

m sur ”, varia ia r spunsurilor fiind foarte mic). Câteodat structurile colare implicate i ISJ-urile sunt cele care hot r sc listele de op ionale finale ale unei coli (media de 3.18).

Prin ii sunt de p rere c unele op ionale ar trebui organizate cu elevii care au interese de studiu comune i nu cu toat clasa, a a cum sunt organizate acum (media 3.13).

O parte dintre p rin i consider c ar trebui organizate în grupuri mai mici de elevi, pentru a reflecta cu adev rat interesele elevilor (media 3.13). Un p rinte recomand chiar renun area la op ionale i „înfiin area la nivelul colii a diferitelor cercuri (geografie, istorie, fizic etc.) în care copiii pasiona i de astfel de materii se pot reg si i excela”.

Dirigintele clasei este un factor care poate influen a alegerile p rin ilor, dar în mai mic m sur (media 2,63). Uneori p rin ii afl despre op ionale i din alte surse, de pe site-ul colii sau din diverse materiale realizate cu scopul promov rii op ionalelor (media 2.10 arat c solu ia aceasta este mai rar întâlnit , oferta de op ionale este rareori anun at prin alte mijloace decât prin discu iile din edin ele cu p rin ii).

O alt opinie general rezultat este aceea c procedurile de alegere a disciplinelor op ionale ar trebui simplificate, astfel încât s existe mai mult timp pentru propunerea i alegerea acestora. Prin ii consider c structurile de conducere ale colii i inspectoratele colare jude ene / al Municipiului Bucure ti hot r sc op ionalele prin procesul de aprobare numai în m sur moderat , în timp ce ei, în calitate de p rin i, sunt direct responsabili de configura ia actual a op ionalelor dintr-o coal , fapt pentru care ar trebui s se implice mai mult în acest proces. Din r spunsurile p rin ilor, alegerea op ionalelor are o mic leg tur cu notele pe care le vor primi elevii (media 1.68), poate pentru c , în general, notele ob inute la aceste discipline sunt foarte bune (de obicei, se acord nota maxim).

Tabelul nr. 3. Modalitatea de selecție a disciplinelor opționale

Selecția disciplinelor opționale se face:	Deloc (1)	În mic m sur (2)	În m sur medie (3)	În mare m sur (4)	În foarte mare m sur (5)	Media	Abatere standard	Coef. de variație
1. dintr-o listă de discipline propuse	0.00%	2.50%	2.50%	32.50%	62.50%	4.55	0.67	14.75%
2. conducerea colii în inspectoratele colare sunt cele care hotărâsc	12.50%	20.00%	22.50%	27.50%	17.50%	3.18	1.29	40.52%
3. ar trebui organizate pe grupuri mai mici de elevi, care să nu fie neapărat de la o clasă	17.50%	17.50%	22.50%	20.00%	22.50%	3.13	1.40	44.93%
4. dirigintele / profesorul care va preda disciplina este cel care convinge	20.00%	27.50%	27.50%	20.00%	5.00%	2.63	1.16	44.14%
5. de pe site-ul colii, broșuri sau alte materiale care promovează un opțional	30.00%	45.00%	12.50%	10.00%	2.50%	2.10	1.02	48.71%
6. având în vedere notele pe care le vor primi elevii	62.50%	20.00%	7.50%	7.50%	2.50%	1.68	1.06	63.36%

Răspunsurile libere arată că mai puțin de 40% dintre respondenți au propus un opțional, exceptând câteva persoane, propunerile lor au rămas fără ecou. Este nevoie, după părerea acestor părinți, de o comunicare mai bună între școală și familie, dacă se dorește cu adevărat ca aceste opționale să fie în interesul elevului.

6.4. Avantajele conferite de disciplinele opționale, în viziunea părinților

Opiniile părinților participanți la studiu au fost în mare măsură convergente în privința avantajelor oferite elevilor de către opționale. Conform răspunsurilor obținute, utilitatea disciplinelor opționale ar consta, în primul rând, în obținerea unor note mai bune la disciplinele înrudite, respectiv în creșterea încrederii în sine și a motivației de a învăța (ambele cotate „în mare măsură”, cu o medie de 3.55, prima variantă având în schimb un coeficient de variație ușor mai redus).

Alte avantaje constau în construirea unor relații mai bune în clasă și o comunicare mai bună între clasa de elevi și profesor (media 3.43, respectiv media 3.40). Prin acestea se recunosc, de asemenea, posibilitatea îmbunătățirii rezultatelor la testele naționale datorită competențelor specifice formate la disciplinele opționale (media 3.23).

Tabela nr. 4. Utilitatea disciplinelor opționale

Opțiunile s-au dovedit utile pentru:	Deloc (1)	În mic m sur (2)	În m sur medie (3)	În mare m sur (4)	În foarte mare m sur (5)	Media	Abatere standard	Coef. de variabilitate
1. creșterea încrederii în sine și a motivației de a învăța	10.00%	15.00%	12.50%	35.00%	27.50%	3.55	1.31	36.82%
2. obținerea unor note mai bune la disciplinele înrudite	5.00%	15.00%	22.50%	35.00%	22.50%	3.55	1.14	32.19%
3. îmbunătățirea interacțiunii elevului cu colegii din clasă	12.50%	17.50%	17.50%	20.00%	32.50%	3.43	1.42	41.36%
4. îmbunătățirea comunicării cu profesorul care predă disciplina	10.00%	15.00%	25.00%	25.00%	25.00%	3.40	1.28	37.78%
5. îmbunătățirea rezultatului la testarea națională	10.00%	15.00%	22.50%	45.00%	7.50%	3.25	1.12	34.34%
6. mărirea mediei generale	25.00%	17.50%	22.50%	30.00%	5.00%	2.73	1.27	46.56%

Din analiza răspunsurilor participanților, se constată că există o corelație directă, moderată, între selectarea opțiunilor pentru notele pe care le vor primi elevii și utilitatea opțiunilor pentru mărirea mediei generale a elevilor. Coeficientul de corelație Pearson, care măsoară gradul de legătură între variabile, are o valoare de 0.46 în cazul celor două variabile, ecuația de regresie care exprimă matematic legătura dintre aceste variabile fiind $y = 0.382x + 0.635$.

Acela i tip de leg tur pozitiv se stabile te i între scopul explicit al op ionalelor pentru exersare la testarea na ional i utilitatea perceput în acest sens de c tre p rin i, coeficientul de corela ie Pearson fiind de 0.57 (deci o corela ie medie spre înalt), dreapta de regresie fiind în acest caz $y = 0.591 x + 1.055$.

7. Concluzii

Societatea actual pune în fa a sistemelor educa ionale o serie de provoc ri, cum ar fi construirea societ ii cunoa terii în condi iile unei globaliz ri tot mai accentuate, educa ia pentru o dezvoltare durabil , utilizarea extins a tehnologiei informa iei i comunica iilor etc. Acestea î i pun amprenta pe ofertele educa ionale complementare trunchiului comun, astfel încât apar teme/domenii de studiu corelate cu noile educa ii precum: educa ia european , matematica i tiin ele în societatea cunoa terii, educa ie ecologic etc. O parte dintre aceste teme se reg sesc în oferta central de discipline op ionale, a a c unele coli le preiau direct de acolo. De i op ionalele sunt un îndemn pentru profesori la creativitate i curaj de a veni cu noi oferte curriculare, preluarea unor discipline care s-au bucurat de succes limiteaz riscurile, de aceea o parte a ofertei „personalizate” a colii este de fapt cvasi-comun , putând fi reg sit i în multe alte unit i colare.

La nivel european, se acord ast zi o mare aten ie valid rii experien elor nonformale de înv are i integr rii acestora în educa ia formal . În acest sens, o modalitate ar fi de a crea conexiuni între activit ile desf urate în programul coala altfel „S tim mai multe, s fim mai buni!” i disciplinele obligatorii, prin intermediul disciplinelor op ionale. P rin ii consider c disciplinele op ionalele sunt un bun prilej de a aprofunda ceea ce copiii înva în coal , în familie, în comunitate sau prin mass media.

Diversitatea tematic a disciplinelor op ionale nu este atât de mare pe cât s-ar dori, fiind influen at de m rimea colii, de num rul i de calitatea parteneriatelor realizate de unitatea colar (în general, toat clasa particip la un op ional, chiar dac sunt elevi care i-au exprimat clar dezinteresul pentru disciplina respectiv). Ar trebui, în opinia p rin ilor, ca aceste op ionale s fie negociate din timp (s se utilizeze chestionare de opinie i s se dezbat

în edine), să fie mai practice, să aibă aplicabilitate în cotidian, să fie captivante, relaxante și interactive: „atunci când au valențe practice mai puternice decât disciplinele obligatorii, contribuie la dezvoltarea armonioasă a personalității elevului și cresc încrederea în sine și motivația de a învăța” (opinia unui părinte). Este necesară o anumită continuitate între clase sau formarea unor legături între aceste discipline. De aceea, părinții, elevii și coala ar trebui să găsească rădăcină, la începutul unui ciclu de învățământ, să facă o propunere asupra disciplinelor opționale pe care elevii le pot studia în cei 4 ani (este deci nevoie de o proiectare pe un termen mai lung, respectiv pe un întreg ciclu de învățământ).

Oferta curriculară propusă de coală poate fi privită ca o modalitate de evidențiere a competențelor unor elevi care au activități și interese de studiu mai deosebite. Deși în toate documentele oficiale profesorii sunt invitați să conecteze temele disciplinei cu teme specifice altor discipline, pentru a construi o perspectivă pluridisciplinară /interdisciplinară, fie cu experiențele de viață ale elevului, în realitate unii profesori încă predau într-o manieră teoretică sau deductivă, chiar și în cazul disciplinelor opționale (de la elementele teoretice abstracte, către practic sau particular și nu depășesc sfera disciplinară).

Există o serie de nemulțumiri exprimate de părinți și ne referim la faptul că opțiunea personală nu contează, atât timp cât „disponibilitatea colii este limitată”, calitatea opționalelor este afectată de formarea uneori deficitare a profesorilor (atât cea inițială, cât și cea continuă), iar variantele de alegere a unor opționale sunt puține. Chiar și insistarea pe disciplinele care se evaluează la sfârșitul clasei a VIII-a ignoră „nevoia de dezvoltare a culturii generale a copiilor” sau diferențele dintre elevi. Deoarece comunicarea părinte – elev – diriginte se desfășoară în mai multe etape, uneori opționalele „sunt alese de părinți, fără a fi consultați copiii, motiv pentru care devin un calvar pentru aceștia”. În încercarea, destul de dificilă, de a armoniza ceea ce dorește elevul cu dorințele părintelui (care are deja anumite pretenții formate pentru cariera copilului său) și cu motivațiile profesorului (care, în ipostaza sa de evaluator, poate să identifice tendințe comportamentale, talente, înclinații ale elevului etc), de obicei primele sacrifice sunt motivațiile și interesele de studiu ale elevilor. Un părinte sesizează că „nevoile și cerințele elevilor sunt tratate superficial de către toate părțile implicate”.

Referin e

- Balica, M., & Fartu nic, C. (Coord.). 2018. Opinii privind importan a autonomiei colii în plan curricular. În *Raport de consultare public privind propunerile de plan-cadru pentru liceu, filiera teoretic* . Bucure ti: Institutul de tiin e ale Educa iei, (pp. 25-28). Disponibil la: http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2018/04/Raport_consultare_plan-cadru_liceu_final_final.pdf (accesat la 01.08.2018).
- Brickell, H. (1974). *State organization for educational change: a case study and a proposal*. New York: Teachers College Press.
- Catan , L. (2010). Metodologia implement rii competen elor cheie în curriculumul colar. *Revista de Pedagogie*, 58(3), 249-252.
- Catan , L., & Mândru , O. (2011). Abordarea integrat a curriculumului colar. *Revista de Pedagogie*, 59(4), 93-100.
- Catan , L., Mândru , O., & Dan, S. (2012). Dimensiuni interdisciplinare i supradisciplinare ale instruirii pe competen e. În: A. Ardelean. & O. Mândru (Coord.), *Didactica form rii competen elor* (pp. 55-69). Arad: „Vasile Goldi ” University Press.
- Coci iu, T. (2012). *Tehnica pedagogic de cercetare i crea ie*. Baia Mare: Editura Surorilor Lauretane.
- Department for Education (2011). *The Framework for the National Curriculum*. A report by the Expert Panel for the National Curriculum review. London: Department for Education. Disponibil la: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/175439/NCR-Expert_Panel_Report.pdf (accesat la 01.08.2018).
- Gardner, H.E. (2005). *Mintea disciplinat* . Bucure ti: Editura Sigma.
- Institutul de tiin e ale Educa iei. 2016. *Repere pentru proiectarea i actualizarea curriculumului na ional. Document de politici educa ionale*. Bucure ti. Versiune de lucru Mai 2016 disponibil la: http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/07/Document-politici-curriculum_draft_mai_2016.pdf (accesat la 24.08.2018).
- Mândru , O. (Coord.) (2010). *Metodologia proiect rii i aplic rii curriculumului la decizia colii*. Bucure ti: Institutul de tiin e ale Educa iei.
- Miles, M. (1964). *Innovation in education*. New York: Teachers College Press.
- Ministerul Educa iei Na ionale. 2014. *Metodologia privind elaborarea i aprobarea curriculumului colar – planuri-cadru de înv mânt i programe colare (anex la a Ordinul ministrului educa iei na ionale nr. 3593 / 18.06.2014)*. Disponibil la: <http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2014/08/Methodologie-Curriculum.pdf> (accesat la 24.08.2018).
- Potolea, D. (Coord.) (2012). *Coordonate ale unui nou cadru de referin al curriculumului na ional*. Bucure ti: Editura Didactic i Pedagogic .

- ranu, A.M. (2007). *DPPD, Sinteză*. București: Editura Fundației României de Măine.
-

<p>The online version of this article can be found at: http://revped.ise.ro/category/2018-en/</p> <p></p> <p><i>This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.</i></p> <p><i>To view a copy of this license, visit http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/ or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.</i></p>	<p>Versiunea online a acestui articol poate fi găsită la: http://revped.ise.ro/category/2018-ro/</p> <p></p> <p><i>Această lucrare este licențiată sub Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.</i></p> <p><i>Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/ sau trimiteți o scrisoare către Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.</i></p>
---	---